

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੫੪

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੭੮੦]

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਰਾਮ ॥
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਣ ਮਨਿ ਭਾਣਾ ਰਾਮ ॥ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਕਾ ਦੀਆ
ਸਰਬ ਗੁਣਾ ਭਰਪੂਰੇ ॥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਸਰਬ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ ॥ ਤਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਸਰਬ
ਸੁਖ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਰਬ ਕਲਿਆਣਾ ॥ ਸਦਾ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰੈ ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣਾ ॥੧॥
ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ ਰਾਮ ॥ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਿਲਵਿਖ ਉਤਰਹਿ
ਹਰਿ ਸੰਤ ਯੂੜੀ ਨਿਤ ਨਾਪੈ ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਯੂੜੀ ਨਾਈਐ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਈਐ ਬਾਹੁੜਿ ਜੋਨਿ ਨ ਆਈਐ ॥
ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਲਾਗੇ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਭਾਗੇ ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਈਐ ॥ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਿਤ ਗਾਏ ਨਾਮੁ
ਧਿਆਏ ਫਿਰਿ ਸੋਗੁ ਨਾਹੀ ਸੰਤਾਪੈ ॥ ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀਅ ਕਾ ਦਾਤਾ ਪੂਰਾ ਜਿਸੁ ਪਰਤਾਪੈ ॥੨॥
ਹਰਿ ਹਰੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਿਯੇ ਹਰਿ ਸੰਤਨ ਕੈ ਵਸਿ ਆਏ ਰਾਮ ॥ ਸੰਤ ਚਰਣ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਲਾਗੇ ਤਿਨੀ
ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਆਪੁ ਮਿਟਾਇਆ ਹਰਿ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥
ਸਫਲ ਜਨਮੁ ਹੋਆ ਭਉ ਭਾਗਾ ਹਰਿ ਭੇਟਿਆ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ਜਿਸ ਕਾ ਸਾ ਤਿਨ ਹੀ ਮੇਲਿ ਲੀਆ
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਜਪੀਐ ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥੩॥
ਗਾਉ ਮੰਗਲੋ ਨਿਤ ਹਰਿ ਜਨਹੁ ਪੁੰਨੀ ਇਛੁ ਸਬਾਈ ਰਾਮ ॥ ਰੀਂਗਿ ਰਤੇ ਅਪੁਨੇ ਸੁਆਮੀ ਸੇਤੀ ਮਰੈ
ਨ ਆਵੈ ਜਾਈ ਰਾਮ ॥ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪਾਇਆ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪਾਏ ॥ ਸਾਂਤਿ
ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਘਨੇਰੇ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਮਨੁ ਲਾਏ ॥ ਪੁਰਿ ਰਹਿਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਅਬਿਨਾਸੀ ਥਾਨ ਬਨੰਤਰਿ
ਸਾਈ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਾਰਜ ਸਗਲੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਮਨੁ ਲਾਈ ॥੪॥੨॥੫॥

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਸੂਹੀ ਰਾਗਣੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਰਾਮ ॥

ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖੁ=ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਾਜਨੁ=ਸੱਜਣ ਹੈ। ਰਾਮ=ਹੇ ਭਾਈ! ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨੁ=ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਅਵਰੁ=ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ਸੋ, ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹੀ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਬੁ ਨ ਬੇਲੀ ਕੋਈ ॥ ਐਥੇ ਓਥੇ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੦੩੧]

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਣ ਮਨਿ ਭਾਣਾ ਰਾਮ ॥

ਹੇ ਰਾਮ=ਭਾਈ ਮਾਤ=ਮਾਂ ਪਿਤਾ=ਪਿਓ ਭਾਈ=ਭਰਾ ਸੁਤ=ਪੁੱਤਰ ਬੰਧਪ=ਸੰਬੰਧੀ ਜੀਅ=ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਰੀਰ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਇਤਿਆਦਿਕ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਭਾਣਾ=ਭਾਇਆ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਸਾਜਨੁ ਮੀਤ ਸਖਾ ਹਰਿ ਬੰਧਪ ਜੀਅ ਧਾਨ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰੀ ॥

[ਸਵੱਈਏ ਮੁਖਵਾਕ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੩੮੯]

੨. ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਸਹਾਈ ਤੁਮਹੀ ਤੂ ਮੇਰੋ ਪਰਵਾਰ ॥

[ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੨੨੬]

੩. ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂੰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ ॥ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬੰਧਪੁ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥

[ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੦੩]

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਕਾ ਦੀਆ ਸਰਬ ਗੁਣਾ ਭਰਪੂਰੇ ॥

ਜੀਉ=ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਪਿੰਡੁ=ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਣ ਆਦਿਕ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੀ ਦੀਆ=ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰਬ=ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰੇ=ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਸਰਬ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ ॥

ਸੋ=ਉਹ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ=ਮਾਲਕ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਅੰਤਰ=ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਜਾਮੀ=ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰੇ=ਪਰਿਪੂਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਵਿਆਪਕ ਸਰੂਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਸੱਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਤਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਰਬ ਕਲਿਆਣਾ ॥

ਉਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਣ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਂ ਸਰਬ=ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਪਾਏ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਭੀ ਕਲਿਆਣਾ=ਸੁਖੀ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਦਾ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰੈ ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣਾ ॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਉ=ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਦਾ ਸਦਾ=ਨਿਤ ਨਿਤ ਕੁਰਬਾਣਾ=ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ ਰਾਮ ॥

ਹੇ ਰਾਮ=ਭਾਈ! ਅਜਿਹਾ ਗੁਰੂ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਪਾਈਐ=ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਜਿਤੁ=ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਿਆਂ ਰਾਮ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ=ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ।

ਯਥਾ— ੧. ਭੁਲੇ ਮਾਰਗੁ ਜਿਨਹਿ ਬਤਾਇਆ ॥ ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ॥

[ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੮੦੩]

੨. ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਪਾਈਐ ਵਡਭਾਗੀ ॥ ਜਿਸੁ ਮਿਲਤੇ ਰਾਮ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥

[ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੩੩੯]

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਿਲਵਿਖ ਉਤਰਹਿ ਹਰਿ ਸੰਤ ਧੂੜੀ ਨਿਤ ਨਾਪੈ ਰਾਮ ॥

ਹਰਿ=ਹਰੀ, ਰਾਮ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ, ਭਾਵ ਹਰੀ ਰਾਮ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਚਰਣ ਧੂੜੀ ਵਿੱਚ ਨਿਤ=ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨਾਪੈ=ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਨਮ ਜਨਮ=ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਿਲਵਿਖ=ਪਾਪ ਉਤਰਹਿ=ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਲ=ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਬਿਖ=ਵਿਹੁ ਵਰਗੇ ਭਾਵ ਦੁਖ ਦਾਇਕ

ਜੋ ਪਾਪ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਤ ਪੂੜੀ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਖੋਹ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ, ਇਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਪੂੜ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਸੇਵਉ ਸਾਧ ਸੰਤ ਚਰਨੇਰੈ ॥ ਬਾਂਛਉ ਧੁਰਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇਰੈ ॥

[ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੩੦੪]

੨. ਕਿਲਬਿਖ ਮੇਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ ਹਮਰੀ ਮੇਲੁ ਸਾਧੁ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ ॥

[ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੧੨੬੩]

੩. ਧੁਰਿ ਭਗਤਨ ਕੀ ਮਨਿ ਤਨਿ ਲਗਉ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਭ ਪਤਿਤੁ ਪੁਨੀਤਾ ਰਾਮ ॥

[ਬਿਹਾਰੜਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੫੪੩]

ਹਰਿ ਪੂੜੀ ਨਾਈਐ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਈਐ ਬਾਹੁੜਿ ਜੋਨਿ ਨ ਆਈਐ ॥

ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਚਰਣ ਪੂੜੀ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਧਿਆਈਐ=ਧਿਆਉਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁੜਿ=ਮੁੜ ਕੇ ਜੋਨਿ=ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨ=ਨਹੀਂ ਆਈਐ=ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਲਾਗੇ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਭਾਗੇ ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਈਐ ॥

ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਣੀ=ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਾਗੇ=ਜੁੜ ਕੇ ਭਰਮ ਤੇ ਭਉ=ਡਰ ਭਾਗੇ=ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਚਿੰਦਿਆ=ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ ਨੂੰ ਪਾਈਐ=ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗੇ ਭਰਮ ਭਾਗੇ ਕਾਜ ਸਗਲ ਸਵਾਰਿਆ ॥

[ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੭੭੮]

੨. ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਲਾਗੇ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਭਾਗੇ ਆਪੁ ਮਿਟਾਇਆ ਆਪੈ ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੪੫੩]

ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਿਤ ਗਾਏ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ ਫਿਰਿ ਸੋਗੁ ਨਾਹੀ ਸੰਤਾਪੈ ॥

ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ=ਖੁਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਤ=ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧਿਆਏ=ਧਿਆਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸੋਗੁ=ਗਮ, ਫਿਕਰ ਅਤੇ ਸੰਤਾਪੈ=ਸੰਤਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਅ ਕਾ ਦਾਤਾ ਪੂਰਾ ਜਿਸੁ ਪਰਤਾਪੈ ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਅ=ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾ=ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਪਰਤਾਪੈ=ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਾਰੇ ਜਗ੍ਹਾ ਪੂਰਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਹਰੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਿਧੇ ਹਰਿ ਸੰਤਨ ਕੈ ਵਸਿ ਆਏ ਰਾਮ ॥

ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇ=ਹਰਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਿ=ਜੋ ਹਰੀ ਹੈ, ਹਰਿ=ਤਮਾਮ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਨਿਧੇ=ਨਿਧੀ ਰੂਪ ਉਹ ਹਰੀ ਰਾਮ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਭਾਵ ਸਿਖਿਆ ਕਰਕੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਆਏ=ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਚਰਣ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਲਾਗੇ ਤਿਨੀ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

ਹੇ ਰਾਮ=ਭਾਈ ! ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਚਰਣੀ ਪੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮ ਪਦ=ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ, ਭਾਵ ਮੋਕਸ਼ ਰੂਪ ਪਦਵੀ, ਵਾ—ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਦਵੀ ਪਾਇਆ=ਪਾਉਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾ ਸੰਤ ਜਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਕਥਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜੇ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਉਸੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਹੋਰ ਮੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਮਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਲੱਗ ਸ਼ਕਤੀ, ਮੋਕਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਸੰਤ ਵਜ਼ੀਰ ਹਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹਨ। ਸੋ, ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਗਣਾ ਹੀ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ।

ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਆਪੁ ਮਿਟਾਇਆ ਹਰਿ ਪੁਰਨ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਾ ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ=ਮੇਟ ਕੇ ਪਰਮ ਪਦਵੀ, ਭਾਵ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਧਾਰੀ ਹੈ। ਅਥਵਾ :—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪਾ, ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਰੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਮੋਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਧੂ ਨੂੰ ਨਾ ਟਲਣ ਵਾਲੀ ਅਟਲ ਪਦਵੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਪਾ ਭਾਵ ਮਿਟਾ ਕੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹਰੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋਇਆ।

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ—ਸੋ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੧੬੬੯ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਵੱਡਾ ਦਰਬਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਭੇਜ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ੮੦ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਪਰਖਣਾ ਕੀਤੀ। ਮਿਆਨ 'ਚੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੱਢ ਕੇ ਉੱਚੇ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸੀਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਮਰਜੀਵੜਿਆਂ ਦਾ ਪੰਥ ਸਾਜਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਹ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸੀਸ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹੀ ਉਠੇਗਾ, ਉਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਭੀ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਹ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਮੋਹ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ ਮਨ ਬੁੱਧ ਰੂਪ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕੇਗਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਤਿਤੁ ਸਰਵਰੜੈ ਭਈਲੇ ਨਿਵਾਸਾ ਪਾਣੀ ਪਾਵਰੁ ਤਿਨਹਿ ਕੀਆ ॥**

ਪੰਕ ਜੁ ਮੋਹ ਪਗੁ ਨਹੀ ਚਾਲੈ ਹਮ ਦੇਖਾ ਤਹ ਡੁਬੀਅਲੇ ॥ [ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੨]

ਸੋ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਪਰਖਣਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਹ, ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਕੌਣ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਹੜੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਹੋ ਗੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਕਿ “ਏ ਮੇਰੇ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਿਓ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਓ! ਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਮੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਜੋ ਖੂਨ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਉਠੇ ਤੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਵੇ।” ਹੁਣ ਕੌਣ ਉਠੇ? ਉਹੀ ਉਠ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕਹਿਣ ਮਾਤਰ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ੮੦ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕੱਲਾ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਉਠਿਆ, ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ:

ਯਥਾ— **ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥**

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੯੧੮]

ਸੋ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੀ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਤੀਜੀ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ, ਚੌਥੀ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਤਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਨ ਤੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਰਖਣਾ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਖੰਡਾ ਬਾਟਾ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਮਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ, ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੁਆਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੋ ਸਿਰ-ਧੜ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਿਰ ਧੜਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਉਪਰ ਕਢਨਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਟੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਮਿਰਤਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਚੂਲਾ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ, ਤਾਂ ਇਤਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਮਿਰਤਕ ਸਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਵਾਸ ਪਰਤ ਆਏ। ਅਬੂਉਲਤਰਾਨੀ, ਜੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸੁਹੀਆ ਸੀ, ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਰਿਆ ਸਿੱਖ ਉਸ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲੇ ਫਤਹਿ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਜੀਵਤ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਮੁਲਮਾਨ ਨੇ ਆਪ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਉਪਰੰਤ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸ਼ਸਤਰ-ਵਸਤਰ ਸਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, “ਏ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ।” ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪਿਆਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੰਜੇ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ-ਆਪਾ ਮਿਟਾ ਕੇ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸੋ, ਇਹ ਸਦਾ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ, ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਸੋ, ਇਸ ਸਾਖੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਏ ਮੁਖਵਾਕ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਾ ਮਿਟਾਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਨਹੀ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥ ਹਉਮੈ ਜਾਇ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਈਐ ॥

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੨੨੬]

੨. ਰਹੈ ਨਿਰਾਲਮੁ ਏਕਾ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ॥ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਇਆ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ॥

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੨੨੭]

ਸਫਲ ਜਨਮੁ ਹੋਆ ਭਉ ਭਾਗਾ ਹਰਿ ਭੇਟਿਆ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰੀ ॥

ਇੱਕ ਹਰੀ ਮੁਰਾਰੀ=ਮੁਰ+ਦੈਂਤ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਭਉ=ਡਰ ਭਾਗਾ=ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕਾ ਸਾ ਤਿਨ ਹੀ ਮੇਲਿ ਲੀਆ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇਆ ॥

ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਜੋ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਸੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮੇਲਣਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਜੋਤੀ=ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਜੋਤਿ ਸਮਾ ਗਈ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਜਪੀਐ ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਨਿਰੰਜਨ=ਮਾਇਆ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ

ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਣਾ ਕਰੀਏ। ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗਾਉ ਮੰਗਲੋ ਨਿਤ ਹਰਿ ਜਨਹੁ ਪੁੰਨੀ ਇਛ ਸਬਾਈ ਰਾਮ ॥

ਹੇ ਹਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨੋ! ਨਿਤ ਹੀ ਹਰੀ ਦੇ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਜਸ=ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਮ ਨੇ ਸਾਰੀ ਇੱਛਾ ਪੁੰਨੀ=ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਰੰਗਿ ਰਤੇ ਅਪੁਨੇ ਸੁਆਮੀ ਸੇਤੀ ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਜਾਈ ਰਾਮ ॥

ਜੋ ਜਨ ਆਪਣੇ ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਰੰਗ ਸੇਤੀ=ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਰਾਮ=ਹੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਮਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅਬਿਨਾਸੀ ਪਾਇਆ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪਾਏ ॥

ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਬਿਨਾਸੀ=ਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਮਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ=ਸੰਕਲਪ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਸਾਂਤਿ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਘਨੇਰੇ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਮਨੁ ਲਾਏ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣਾ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਂਤੀ ਤੇ ਸਹਜ=ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਘਨੇਰੇ=ਵੱਡੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਅਬਿਨਾਸੀ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ ਸਾਈ ॥

ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਬਿਨਾਸੀ=ਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਘਟਾਂ ਘਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਿ=ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ=ਜਗ੍ਹਾਂ-ਜਗ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਿ=ਵਿੱਚ, ਭਾਵ ਹਰ ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਉਹ ਸਾਈ=ਹਰੀ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਾਰਜ ਸਗਲੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਮਨੁ ਲਾਈ ॥੪॥੨॥੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਗਲੇ=ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਯਥਾ— ਕਾਰਜ ਸਭੁ ਸਵਾਰਿ ਲੈ ਨਿਤ ਪੂਜਹੁ ਗੁਰ ਕੇ ਪਾਵ ਜੀਉ ॥ [ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੩੨]

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੫੫

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੭੮੧]

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਹਰਿ ਜਪੇ ਹਰਿ ਮੰਦਰੁ ਸਾਜਿਆ ਸੰਤ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਰਾਮ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਸਗਲੇ ਪਾਪ ਤਜਾਵਹਿ ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਪਰਮ
ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਤਮ ਬਾਣੀ ॥ ਸਹਜ ਕਥਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ ਕਥੀ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ॥
ਭਲਾ ਸੰਜੋਗੁ ਮੂਰਤੁ ਪਲੁ ਸਾਚਾ ਅਬਿਚਲ ਨੀਵ ਰਖਾਈ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਦਇਆਲਾ ਸਰਬ
ਕਲਾ ਬਣਿ ਆਈ ॥੧॥ ਆਨੰਦਾ ਵਜਹਿ ਨਿਤ ਵਾਜੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਮਨਿ ਫੁਠਾ ਰਾਮ ॥ ਗੁਰਮੁਖੇ
ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਸਾਰੀ ਬਿਨਸੇ ਕ੍ਰਮ ਭੈ ਫੁਠਾ ਰਾਮ ॥ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਖਾਣੀ ਜਸੁ ਸੁਣਿ
ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿਆ ॥ ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਤਿਸ ਹੀ ਬਣਿ ਆਏ ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਨਾ ਕਰਿਆ ॥ ਘਰ
ਮਹਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਰੰਗੁ ਲਾਗਾ ॥ ਨਾਨਕ ਜਨ ਪ੍ਰਭੁ ਕਦੇ ਨ ਵਿਸਰੈ ਪੂਰਨ
ਜਾ ਕੇ ਭਾਗਾ ॥੨॥ ਛਾਇਆ ਪ੍ਰਭਿ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਕੀਨੀ ਸਗਲੀ ਤਪਤਿ ਬਿਨਾਸੀ ਰਾਮ ॥ ਦੂਖ ਪਾਪ
ਕਾ ਡੇਰਾ ਢਾਠਾ ਕਾਰਜੁ ਆਇਆ ਰਾਸੀ ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਫੁਰਮਾਇਆ ਮਿਟੀ ਬਲਾਇਆ ਸਾਚੁ
ਧਰਮੁ ਪੁੰਨੁ ਫਲਿਆ ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨਾ ਸਦਾ ਧਿਆਈਐ ਸੋਵਤ ਬੈਸਤ ਖਲਿਆ ॥ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ
ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸੁਆਮੀ ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਈ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਣਾਈ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ
ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥੩॥ ਮੇਰਾ ਘਰੁ ਬਨਿਆ ਬਨੁ ਤਾਲੁ ਬਨਿਆ ਪ੍ਰਭ ਪਰਸੇ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ਰਾਮ ॥
ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਸੋਹਿਆ ਮੀਤ ਸਾਜਨ ਸਰਸੇ ਗੁਣ ਮੰਗਲ ਹਰਿ ਗਾਇਆ ਰਾਮ ॥ ਗੁਣ ਗਾਇ ਪ੍ਰਭੁ
ਧਿਆਇ ਸਾਚਾ ਸਗਲ ਇਛਾ ਪਾਈਆ ॥ ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗੇ ਸਦਾ ਜਾਗੇ ਮਨਿ ਵਜੀਆ ਵਾਧਾਈਆ ॥
ਕਰੀ ਨਦਰਿ ਸੁਆਮੀ ਸੁਖਹ ਗਾਮੀ ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਆ ॥ ਬਿਨਵੀਤ ਨਾਨਕ ਨਿਤ ਨਾਮੁ
ਜਪੀਐ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਜਿਨਿ ਧਾਰਿਆ ॥੪॥੪॥੭॥

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਸੂਹੀ ਰਾਗਣੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

ਉਥਾਨਕਾ—ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੋਢੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਪੁੱਤਰ! ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸੇਵਾ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨੀ। ਸੋ, ਇਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਪੂਰਨਤਾ 'ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸਾਂ-ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿਤ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮੁਖਵਾਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ :

ਹਰਿ ਜਪੇ ਹਰਿ ਮੰਦਰੁ ਸਾਜਿਆ ਸੰਤ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਰਾਮ ॥

ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੇ=ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਜਿਆ=ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ

ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸੰਤ=ਸ਼ਾਂਤ-ਆਤਮਾ ਭਗਤ=ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਮ=ਰਮੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ=ਗਾਉਣਗੇ, ਅਥਵਾ :—ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਜਿਆ=ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਗਤ ਜਗਿਆਸੂ ਰਾਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਸਗਲੇ ਪਾਪ ਤਜਾਵਹਿ ਰਾਮ ॥

ਇਸ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਪਨਾ=ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਆਮੀ, ਭਾਵ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਸਿਮਰ ਕੇ, ਭਾਵ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸਗਲੇ=ਸਾਰੇ ਪਾਪ=ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਤਜਾਵਹਿ=ਤਿਆਗਣਗੇ, ਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ।

ਯਥਾ— ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

[ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੬੨]

ਸੋ, ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਮਰ ਕੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਤਨ 'ਚੋਂ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— ਏਕੁ ਧਿਆਈਐ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ਨਾਮ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੯੦੦]

ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਤਮ ਬਾਣੀ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਉਤਮ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾ ਸੰਤ ਜਨ ਤੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੇ ਪਰਮ=ਵੱਡੀ ਪਦ=ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਸਹਜ ਕਥਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ ਕਥੀ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ॥

ਸਹਜ=ਸ਼ਾਂਤ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਕਥਾ=ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤਿ=ਬਹੁਤੀ ਮੀਠੀ=ਮਿਠੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਥ=ਜੋ ਕਥਨੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ, ਭਾਵ ਜੋ ਕਥਨੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ, ਐਸੇ ਅਕਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ=ਕਥਾ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਥੀ=ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਕਥਨ ਕਰਨਗੇ।

ਯਥਾ— ੧. ਸਹਜ ਕਥਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਟਾ ॥ ਜਿਸਹਿ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਸੁ ਲੈ ਭੁੰਚਾ ॥

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੮੬]

੨. ਸਹਜ ਕੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਹੈ ਨਿਰਾਰੀ ॥

ਤੁਲਿ ਨਹੀ ਚਵੈ ਜਾਇ ਨ ਮੁਕਾਤੀ ਹਲੁਕੀ ਲਗੈ ਨ ਭਾਰੀ ॥

[ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਅੰਗ ੩੩੩]

ਭਲਾ ਸੰਜੋਗੁ ਮੂਰਤੁ ਪਲੁ ਸਾਚਾ ਅਬਿਚਲ ਨੀਵ ਰਖਾਈ ॥

ਉਹ ਸੰਜੋਗ ਤੇ ਮੂਰਤੁ=ਮਹੁਰਤ ਭਲਾ=ਚੰਗਾ ਸੀ, ਉਹ ਪਲ ਭੀ ਸੱਚਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਬਿਚਲ=ਨਾ ਚਲਾਏਵਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਅਥਵਾ :—ਉਹ ਸੰਜੋਗ ਤੇ ਮਹੁਰਤ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਲ ਭੀ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਅਬਿਚਲ=ਨਾ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਨੀਵ=ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ।

ਯਥਾ— ੧. ਅਬਿਚਲ ਨੀਵ ਧਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨਿਤ ਨਿਤ ਚੜੈ ਸਵਾਈ ॥

[ਗੁੰਜਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੫੦੦]

**੨. ਅਬਿਚਲ ਨੀਵ ਧਰਾਈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕਬਹੁ ਡੋਲਤ ਨਾਹੀ ॥
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਬ ਭਏ ਦਇਆਰਾ ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਨਿਧਿ ਪਾਂਗੀ ॥**

[ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੨੨੬]

ਸੋ, ਐਸੇ ਘਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਨਗਰੀ ਅਬਿਚਲ ਦਸਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਭੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਸੋ ਵਸੈ ਇਤੁ ਘਰਿ ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਸੇਵ ॥
ਅਬਿਚਲ ਨਗਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੪੩੦]

ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਦਇਆਲਾ ਸਰਬ ਕਲਾ ਬਣਿ ਆਈ ॥੧॥

ਸੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭ=ਮਾਲਕ ਦਇਆਲਾ=ਦਿਆਲੂ ਭਏ=ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਰਬ=ਸਾਰੀਆਂ ਕਲਾ=ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਣਿ ਆਈ=ਬਣ ਆਈਆਂ। ਭਾਵ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਣ ਆਈ।

ਆਨੰਦਾ ਵਜਹਿ ਨਿਤ ਵਾਜੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਮਨਿ ਵੂਠਾ ਰਾਮ ॥

ਤੇ ਅਨੰਦ-ਦਾਇਕ ਵਾਜੇ ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਮ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ=ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰ-ਉਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਨਿ ਵਿੱਚ ਵੂਠਾ=ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖੇ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਸਾਰੀ ਬਿਨਸੇ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਝੂਠਾ ਰਾਮ ॥

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਰਣੀ ਸਚੀ ਹੈ, ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਸੱਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭੈ=ਡਰ ਝੂਠਾ=ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਬਿਨਸੇ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਰਣੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਰਤਵ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਸਚਾ ਕਰਤਵ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾਉਣਾ ਆਪ ਭਲਾ ਕਰਨਾ, ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਭਲਾ ਕਰਾਉਣਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਆਪ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਵਰਤਾਉਣਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਮਨੁ ਪਤੀਆਇ ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧, ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ, ਅੰਗ ੯੪੨]

੨. ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਬੈਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਨੈਣੀ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ਕਰਣੀ ॥

ਸਦ ਹੀ ਸਚੁ ਕਹੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਅਵਰਾ ਸਚੁ ਕਹਾਇਦਾ ॥ [ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੧੦੫੮]

੩. ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਾਰ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਦਾ ॥ [ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੧੦੫੮]

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਖਾਣੀ ਜਸੁ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿਆ ॥

ਪਹਿਲਾ ਅਰਥ—ਇਕ ਰਸ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਅਰਥ—ਇਸ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੁਖ ਲੋਕ ਇੱਕ ਰਸ ਮੁਖੀ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਜਸ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਤਨ ਹਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਯਥਾ— ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀ ਵਿਰਲੋ ਕੋ ਅਰਥਾਵੈ ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧, ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ, ਅੰਗ ੯੪੫]

ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਤਿਸ ਹੀ ਬਣਿ ਆਏ ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਨਾ ਕਰਿਆ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਰਬ=ਸਾਰੇ ਸੁਖਾ=ਸੁਖ ਬਣ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਬਣਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਘਰ ਮਹਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਰੰਗੁ ਲਾਗਾ ॥

ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨੌ ਨਿੱਧੀਆਂ—ਪਦਮਾਂ, ਮਹਾਂਪਦਮ, ਮਕਰ, ਕਸਪ, ਮੁਕੰਦ, ਕੁੰਦ, ਨੀਲ, ਸੰਖ, ਖਰਬ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਰੰਗੁ=ਪ੍ਰੇਮ ਲਗਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਰਿੱਧੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਨਾਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ।

ਯਥਾ— ੧. ਨਵਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹਿ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਏ ॥

[ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਾਰ ਮਹਲੇ ੪ ਕੀ, ਅੰਗ ੬੪੯]

੨. ਨਵਨਿਧਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਹਰਿ ਲਾਗਿ ਰਹੀ ਜਨੁ ਪਾਈ ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੭੯]

ਨਾਨਕ ਜਨ ਪ੍ਰਭੁ ਕਦੇ ਨ ਵਿਸਰੈ ਪੂਰਨ ਜਾ ਕੇ ਭਾਗਾ ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਭਾਗ ਪੂਰਨ ਹਨ, ਉਸ ਜਨ=ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਸਰੈ=ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਛਾਇਆ ਪ੍ਰਭਿ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਕੀਨੀ ਸਗਲੀ ਤਪਤਿ ਬਿਨਾਸੀ ਰਾਮ ॥

ਛਤ੍ਰਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛਾਇਆ=ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਅਥਵਾ :-ਛਤ੍ਰਪਤਿ, ਭਾਵ ਜੋ ਛਤ੍ਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਛਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਛੇੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਛਤ੍ਰਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪ ਛਾਇਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਰਾਮ ਨੇ ਸਾਰੀ ਈਰਖਾ ਦਵੈਸ਼ ਦੀ ਤਪਤਿ=ਤਪਸ਼ ਜੋ ਸੀ ਬਿਨਾਸੀ=ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਡੇਰਾ ਢਾਠਾ ਕਾਰਜੁ ਆਇਆ ਰਾਸੀ ਰਾਮ ॥

ਪਹਿਲਾ ਅਰਥ—ਦੁਖ=ਦੁਖਾਂ ਪਾਪ=ਪਾਪਾਂ ਕਾ=ਦਾ ਡੇਰਾ=ਅਸਥਾਨ, ਜਗ੍ਹਾ ਢਾਠਾ=ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਫਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਅਰਥ—ਦੁਖਾਂ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਜੋ ਡੇਰਾ=ਅਗਿਆਨ ਸੀ, ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਡੇਰਾ ਢਾਠਾ=ਢਹਿ ਗਿਆ, ਭਾਵ ਅਗਿਆਨ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪੀ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾ—ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਜੀਵ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਭੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਖਾਂ ਔਰ ਪਾਪਾਂ ਨੇ ਡੇਰਾ=ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਅਗਿਆਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਗਿਆਨ ਹੀ ਦੁਖਾਂ, ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

[ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੨੭]

੨. ਦੁਖੁ ਨਾਠਾ ਸੁਖੁ ਘਰ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥ ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਮਲੁ ਬਿਗਸਾਇਆ ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੮੯੧]

ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਫੁਰਮਾਇਆ ਮਿਟੀ ਬਲਾਇਆ ਸਾਰੁ ਧਰਮੁ ਪੁੰਨੁ ਫਲਿਆ ॥

ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਬਲਾਇਆ=ਬਲਾ, ਵਾ—ਵਿਘਨ ਰੂਪੀ ਬਲਾ ਮਿਟੀ=ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਤੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨਾ ਸਦਾ ਧਿਆਈਐ ਸੋਵਤ ਬੈਸਤ ਖਲਿਆ ॥

ਸੋ ਉਸ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਧਿਆਈਐ=ਧਿਆਉਣਾ ਕਰੋ, ਸੋਵਤ=ਸੁਤਿਆਂ ਬੈਸਤ=ਬੈਠਿਆਂ ਖਲਿਆ=ਖਲੋਤਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਕਦੇ ਭੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁਲੇ ਨਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਐਸੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਯਥਾ— ੧. ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਚੇਤ ॥ [ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੮੧੦]

੨. ਜਿਨਿ ਤੇਰੀ ਮਨ ਬਨਤ ਬਨਾਈ ॥ ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸਦ ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਈ ॥
[ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੭੦]

੩. ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥
[ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੮੬]

੪. ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਜਾਗਤ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੁਝਹਿ ਚਿਤਾਰੈ ॥
[ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੮੨੦]

੫. ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਜਾਗਤ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਹਰਿ ਜਪਨੇ ॥
[ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੨੬੮]

ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸੁਆਮੀ ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਈ ॥

ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਧਾਨ=ਖਜ਼ਾਨਾ ਅਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਸਾਗਰ=ਸਮੁੰਦਰ ਸੁਆਮੀ=ਮਾਲਕ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਉਹ ਜਲਿ=ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਲਿ=ਖੁਸ਼ਕ ਜਗ੍ਹਾ ਮਹੀ=ਧਰਤੀ ਅਲਿ=ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਸੁਖਦਾਤੇ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਤੇ ਉਚ ਬਡਾਈ ॥ [ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੧੦]

ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਣਾਈ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥੩॥

ਮੈਂ ਜਨ=ਦਾਸ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਵਰੁ=ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਖਿਅਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਕਰਿ ਤਪਾਵਸੁ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੯੧੨]

੨. ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਠਾਕੁਰੁ ਸਭ ਤਿਸੈ ਕੀਆ ਜਾਈ ਜੀਉ ॥
[ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੦੬]

ਮੇਰਾ ਘਰੁ ਬਨਿਆ ਬਨੁ ਤਾਲੁ ਬਨਿਆ ਪ੍ਰਭ ਪਰਸੇ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ਰਾਮ ॥

ਪਹਿਲਾ ਅਰਥ—ਮੇਰਾ ਘਰ=ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਬਨੁ=ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਤਾਲੁ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਇਹ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ ਨਹੀ ਤੁਧੁ ਜੇਹਿਆ ॥
 ਬਧੋਹੁ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਤਾਂ ਤੂ ਸੋਹਿਆ ॥
 ਵਸਦੀ ਸਘਨ ਅਪਾਰ ਅਨੁਪ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ॥

[ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੩੬੨]

ਅਰਥ ਦੂਜਾ—ਮੇਰਾ ਘਰੁ=ਸਰੀਰ ਸਫਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਨੁ=ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪ ਬਗੀਚਾ ਤਾਲੁ=ਹਿਰਦਾ ਭਾਵ ਅੰਤਹਕਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਜਾ ਰੂਪੀ ਰਾਮ ਦੇ ਚਰਣ ਪਰਸਨਾ ਕੀਤੇ।

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਸੋਹਿਆ ਮੀਤ ਸਾਜਨ ਸਰਸੇ ਗੁਣ ਮੰਗਲ ਹਰਿ ਗਾਇਆ ਰਾਮ ॥

ਹਰਿ=ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਾਮ ਦੇ ਮੰਗਲਦਾਇਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਣੇ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪੀ ਮਿੱਤਰ ਸਾਜਨ ਸਰਸੇ=ਅਧਿਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਵਾ—ਪਰਤੱਖ ਮਿੱਤਰ ਸਹਿਤ ਰਸ=ਅਨੰਦ ਦੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਗੁਣ ਗਾਇ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਇ ਸਾਚਾ ਸਗਲ ਇਛਾ ਪਾਈਆ ॥

ਸਾਚਾ=ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪਾਈਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗੇ ਸਦਾ ਜਾਗੇ ਮਨਿ ਵਜੀਆ ਵਾਧਾਈਆ ॥

ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਣੀ ਲਗ ਕੇ ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਜਾਗੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਵਾਧਾਈਆਂ ਵਜੀਆਂ।

ਯਥਾ— ੧. ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੯੨੧]

੨. ਅਗਿਆਨਿ ਲਾਇ ਸਵਾਲਿਆ ਗੁਰ ਗਿਆਨੈ ਲਾਇ ਜਗਾਵੈਗੋ ॥

[ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ੮, ਅੰਗ ੧੩੦੮]

ਕਰੀ ਨਦਰਿ ਸੁਆਮੀ ਸੁਖਰ ਗਾਮੀ ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਆ ॥

ਸੁਖਰ+ਗਾਮੀ=ਸੁਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗਵਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁਆਮੀ=ਮਾਲਕ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਨਦਰਿ=ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ=ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਵਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਤਾਂ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਪਾਪੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮਚਦੇ ਸਿਵੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਅਗਨੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਠੱਗ ਅੱਗ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਤਾਂ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਝਗੜਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਮ ਗਨ ਹਨ ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦੇਵ ਗਨ ਹਨ। ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਝਗੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਖਰ ਦੇਵਗਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮਹਾਨ ਪਾਪੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

[ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੮]

ਸੋ, ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਉਸ ਪਾਪੀ ਦਾ ਭੀ ਹਲਤ ਪਲਤ ਸਵਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਜਿਨਿ ਗੁਰਹਿ ਸਵਾਰਿਆ ॥

ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਉਪਰਿ ਸਦਾ ਹਉ ਵਾਰਿਆ ॥

[ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੩੩੮]

੨. ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ ॥

[ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੩੬]

੩. ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਆ ਪਿਆਰੇ ਮਸਤਕਿ ਸਚੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

[ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੪੧]

**ਬਿਨਵੀਂਤਿ ਨਾਨਕ ਨਿਤ ਨਾਮੁ ਜਪੀਐ
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਜਿਨਿ ਧਾਰਿਆ ॥੪॥੪॥੭॥**

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਤ=ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਜਪੀਐ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬੁਦਬੁਦੇ ਤੋਂ ਪਿੰਡੁ=ਸਰੀਰ ਧਾਰਿਆ=ਧਾਰ ਕੇ ਭਾਵ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਚੇ ਜੀਵ ਟਿਕਾਇਆ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥